

BUITEN

10^e JAARGANG N^o. 21.

ZATERDAG 20 MEI 1916.

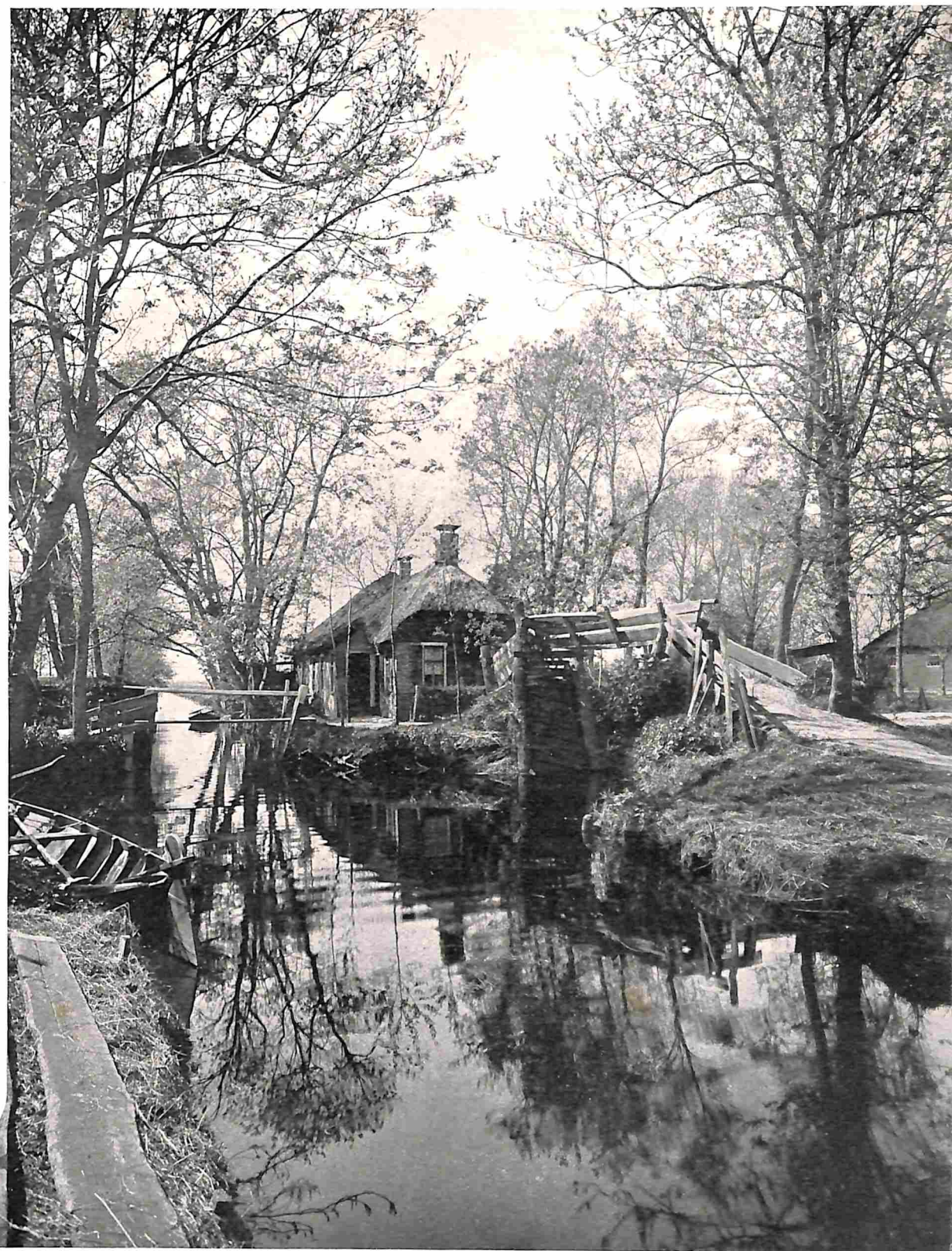


Foto C. Steenbergh.

VOORJAAR TE GIETHOORN.



Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

TERUG UIT HET RIJK DER DOODEN. UIT HET FRANSCH	
VAN GASTON LEROUX (2I)	BLZ. 242
WAT TE DOEN MET HALFRIJPE TOMATEN? DOOR G.	243
BRABANT, (GEDICHT), DOOR JOANNES REDDINGIUS	243
GIETHOORN, DOOR DR. P. W. J. VAN DEN BERG, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 241, 244—247
HOLLANDSCH VENETIË, DOOR ANNIGJE MAAT	BLZ. 246
VERZUCHTING	248
SERINGEN, DOOR R. TEPE, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 248—249
ALS DE KERSEN BLOEIEN...., (SLOT), DOOR TOM SCHILPEROORT, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 250—251
REUKWERK, DOOR K. L. SCHAMP	BLZ. 251
ZEER KORTE OORLOGSVERHALEN, DOOR G.	252
MADLIEFJE, DOOR F. W. DRIJVER, GEÏLLUSTREERD	252

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een aaverteerder doet.

Tevens gelieve men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat se voorstellen.

Afzonderlijke Nummers kosten 8 dagen na de verschijning 15 cts., daarna wordt de prijs 25 cts.



TERUG UIT HET RIJK DER DOODEN

Uit het Fransch van GASTON LEROUX.

(2I)

ZES dagen lang had Jacques niets bijzonders gezien.... 't leek wel of hij een verstandig, rustig man was geworden, precies als alle rustige mannen in dit rustige leven!....

Dit verhinderde hem echter niet dat hij, zonder het tegen Fanny te zeggen, nog zijn voorzorgsmaatregelen nam.... want hij kon zich niet verhelen, dat de geest daar binnen wel razend zou zijn en allerlei pogingen zou doen om eruit te komen....

Wanneer Jacques merkte, dat er niet op hem gelet werd, ging hij met zijn oor aan de deur van de toiletkamer luisteren en vernam hij duidelijk den geest, die er als een draaitol in het rond draaide.... soms stootte hij tegen de ruiten van het raam net als een gevangen vlieg, dan weer bewoog hij heftig zijn ketting.

Al die geluiden mishagden Jacques overigens zeer.... hij had liever gezien dat de gevangen geest zijn gevangenschap geduldig had gedragen!.... Enfin, weldra hoorde Jacques niets meer! Hij kwam nu met Fanny overeen om de heerlijke reisplannen te verwezenlijken, die hen alles zouden doen vergeten!.... Italië.... Italië.... Italië.... Harmonie!.... Harmonie!.... De hemels blauwe lucht! Santa Lucia! Waar is de spoorweggids?

Wetend dat zijn geladen geweer een paar passen van hem afstand, vreesde Jacques niet, dien avond heel alleen Fanny's kamer binnen te gaan om het spoorwegboek te zoeken.... O, daar lag het op de commode.... Zouden zij met den luxetrein naar Venetië gaan? De herfst is een zeer goed seizoen om Venetië te bezichtigen. Hé, wat is dat, wat gebeurt er? Wie roept hem? Hij keert zich hijgend om naar de gesloten deur van de toiletkamer....

't Was een stem, hij heeft een doffe stem gehoord die tegen hem riep: Jacques! Jacques!....

De stem zwijgt nu.... maar Jacques ziet duidelijk, dat er tegen de deur geduwd wordt.... Dan verliest hij al zijn kalmte, hij heeft er genoeg van! 't Moet nu uit zijn met dien geest. De geest, die in de toiletkamer opgesloten zit maakt waarlijk veel te veel leven met zijn ketting.

Jacques zoekt zijn geweer, neemt vervolgens dapper een van zijn zware sleutelbossen uit zijn zak, die hij altijd bij zich heeft.... Een der sleutels steekt hij in het slot van de toiletkamer, waarna hij plotseling stoutmoedig de deur opent!

O, als de geest er is, zal hij hem vernietigen, dat lijdt geen twijfel! Hij springt woest in de kamer met den vinger aan den trekker van 't geweer.

Geen geest! Neen! Er is geen geest in het kamertje, waardoor spiedend zijn blik gaat.... Als er een geest was geweest, zou hij hem onmiddellijk bemerkt hebben, want het kamertje wordt slechts verlicht door het licht, dat uit het groote vertrek komt. 't Is daar schemer en iedereen weet dat de geesten, als die ten minste bestaan, meer zichtbaar in het duister dan in 't licht zijn.

Toch was André's geest een minuut of wat geleden daar nog aanwezig. Hij heeft hem hooren bewegen, hij heeft hem hooren aanspreken! Waar is hij gebleven? Waar is hij naar toe gegaan? Waarvoor is hij gevluht? O, daar ginds beweegt het venster! Het raam staat half open. De geest heeft zooeven het raam half open gedaan en er de vlucht door genomen. Het zachte geluid van een rammellenden ketting voert de wind, die het gordijn oplicht, nog naar hem toe....

Jacques haast zich om dit raam achter den geest te sluiten, maar het wil niet dicht, omdat aan een door den wind opengewaaide zonneblind, het kettinkje, dat gewoonlijk dient om het zonneblind tegen den muur te bevestigen, op de vensterbank hangt en daar een rammelend geluid doet hooren.... Dan barst Jacques luidkeels in lachen uit, en met dien lach werpt hij 't onmetelijk gewicht van alle geesten der wereld van zijn boezem af!....

Hij lacht.... en lacht totdat hij op de tafel van het kamertje een kaars met een zilveren dompertje erop ziet staan!

't Was dezelfde kaars, bij wier schijnsel Jacques zes dagen geleden de krant las of liever, deed alsof hij haar las.... de krant ligt nog op den grond, niemand heeft haar opgeraapt, maar de kaars, de kaars, welke brandde, toen Jacques naar de deur sprong en haar sloot nu zes dagen geleden.... wie heeft haar uitgedoofd? Wie heeft het zilveren dompertje erop gezet?....

XXX. HET ONTZETTENDE GEHEIM VAN DE KAARS MET HET ZILVEREN DOMPERTJE.

Fanny had de villa aan den oever van het water in een toestand verlaten, die niets goeds beloofde voor de arme mevrouw Saint-Firmin.

Een andere vrouw als zij, zou niet gemakkelijk den slag te boven zijn gekomen, die Martha haar had toegebracht, maar Mevrouw de la Bossière was volgens de uitspraak van den kleinen Darbois „een flinke vrouw”; zij kreeg dan ook spoedig haar gewone tegenwoordigheid van geest terug en zag 't dreigende groote gevaar onder de oogen.

Al wandelend dacht zij over Martha's toestand na (hetgeen ze al dikwijls had gedaan) en maakte gevolgtrekkingen (wat ze nog nooit had durven doen).

Kortom, de visionnaire macht van mevrouw Saint-Firmin werd van dag tot dag grooter en beschreef 't voorwerp van haar denken nauwkeuriger naarmate dat voorwerp haar langer kwelde.

Dit alles was zuiver, gewoon somnabulisme.... wetenschappelijk gesproken was dit niet meer te ontveinzen.

Ja, de wetenschap kende op besliste wijze deze buitengewone geestesgave toe aan sommige menschen in opgewonden toestand.

Martha zag de misdaad!

Eerst had zij haar half gezien.... zij onderscheidde alleen goed het gelaat van den vermoorde, die haar zoo dierbaar was geweest, daarna had zij een automobiel aanschouwd, later een koffer.... een lijk in een koffer.... Ten slotte had zij de misdaad zelve gezien, de misdaad, die gepleegd werd en ook de gestalte van den misdadiger bij den kruisweg van Fresnaie! O, 't was geen verbeelding, geen samenloop van toevalligheden, neen, neen hoor, het was wel degelijk een visioen.... en dit visioen zou haar morgen stellig de plaats doen ontdekken, waar het lijk geborgen was!.... Dat was klassiek! De kleine Darbois had er voorbeelden van aangehaald.... de justitie zou dan gewaarschuwd worden, de justitie, die volgens het zeggen van den reporter een machtige bondgenoot in het somnabulisme zag. En Mevrouw de la Bossière nam een besluit. Zij nam 't besluit, dat Martha geen visioenen meer zou hebben!.... Zij zeide dit hardop tegen zich zelve, alsof zij een eed zwoer op den eenzamen weg, waarlangs Fanny naar de Rozengarde terugkeerde.

Zij zou er geen meer hebben!.... Heden gaven de visioenen haar 't bevel tot zwijgen.... morgen zouden zij haar tot spreken aansporen.... zij zou er geen meer hebben!....

Fanny beklagde de arme Martha totaal niet! Zij nam 't haar veel te kwalijk, dat zij hun heerlijke mooie rust verstoord had! Als Martha zich „nergens mee” bemoeid had, zou Fanny tot op dit oogenblik nog onwetend zijn geweest van hetgeen bij den kruisweg van Fresnaie was voorgevallen. Zij zou ervan geprofitteerd hebben, terwijl niemand erover sprak en haar man zou niet bijna niet meer kende en dien zij begon te verachten.... want, 't wapen op te nemen, als men later niet de kracht bezit zijn geest te beheerschen door de herinnering aan de daad uit te wisschen?

De geestesverschijningen waren volgens Fanny niets anders dan verschijnselen van wroeging geweest en die geestesverschijning 't Was Martha, die ze elken avond het land instuurde!.... Indien O, wat haatte Fanny die vrouw, die een oogenblik had durven

hopen slotvrouw van de Rozengarde te worden! Het scheen wel of zij zich had voorgenomen, haar ten verderve te leiden, die in haar plaats was gekomen!

't Sloeg zeven uur, toen Fanny weer op het kasteel terug was. De uren die nog om moesten vóór het drie uur in den morgen zou zijn, zouden wel langzaam omkruipen, peinsde zij, haar eenig gezelschap zou de gedachte aan de misdaad wezen die zij in haar vingers voelde, sedert zij Martha's halsje, dat verschrikkelijke dunne halsje, zoo dicht bij haar had gezien....

Ja, zij had maar een beetje toe te knijpen. Zij voelde den hals al tusschen haar vingers!... Haar vingers, welke met woeste vreugde zich krampachtig om die keel zouden samentrekken, omdat zij niet wist te zwijgen....

De lakei deelde haar mee, dat meneer de la Marinière in den salon was. Hij was met een auto gekomen om te vernemen, hoe meneer de la Bossière het maakte.

„Dat treft goed”, zeide zij, „ik zal vragen of hij blijft eten, dan kan hij mij een gedeelte van den avond helpen doorkomen!”

„Heb je 't tegen meneer gezegd?”
„Kathérine heeft aan meneer's deur geklopt en meneer antwoordde op zulk een ruwe toon, dat hij met rust gelaten wilde worden, dat zij bang is geworden en huilende naar beneden kwam. Ik moet tegen Mevrouw zeggen, dat Kathérine niet in mevrouw's dienst kan blijven... en aangezien ik met Kathérine ga trouwen.”

„Goed hoor, best, daarover zullen we morgen nog wel eens praten, mijn jongen!...”

Fanny snelde haastig de trap naar de eerste verdieping op. Met moeite bedwong zij haar toorn, niet tegen de bedienden, aan wie 't niet kwalijk te nemen was, dat zij niet in dit gekkenhuis wilden blijven, vooral nu enkelen onder hen door de heerschende ziekte waren aangetast en overal geesten waanden te zien, maar tegen Jacques, die een nieuwen aanval scheen te hebben....

Zij trof hem in het toiletkamertje aan, hij hield zijn geweer alsof hij op de loer stond en staarde met verschrikte oogen naar een blaker met een zilveren dompertje.

Zij rukte 't geweer uit zijn handen. Woedend was zij. Hij liet haar begaan.

„Wat is er nu weer”, vroeg zij met een barsche stem, „ik verzeker je, dat als je doorgaat met je zoo gek aan te stellen, ik niet meer voor je zorg! Ik begin er genoeg van te krijgen! Ja, ik begin er genoeg van te krijgen! Waar heb je dat geweer vandaan gehaald? 't Is geladen ook!”....

Hij gaf geen antwoord; toen nam zij vlug de patronen uit het wapen.

Hij staarde nog steeds naar zijn blaker.
„Zal je me nu eindelijk eens vertellen, wat er gebeurd is?... Wat heeft die blaker gedaan? Waarom kijk je er zoo naar?”....

Zonder den blaker uit het oog te verliezen, deelde hij haar eindelijk in korte, afgebroken zinnetjes het verschrikkelijke geheim mede.... Het verschrikkelijke geheim van het blakertje met den zilveren domper.... De blaker, met aangestoken kaars, was door hem in die kamer opgesloten. Hij had de sleutels van die kamer in zijn zak bewaard en nu vond hij zes dagen later de kaars niet opgebrand, maar uitgedoofd met een zilveren dompertje erop! Wie had die kaars uitgedaan?....

Terwijl hij dit zeide, was zijn blik zoo verward, dat zij vreesde, dat zijn verstand voor goed weg was! Zij haastte zich hem gerust te stellen....

„Wie?... Je vraagt wie?... Maar, beste man, dat heeft Kathérine doodgewoon gedaan!”

„Maar, dat is niet mogelijk!... Je liegt me voor.... je liegt me voor! omdat je voelt, dat mijn verstand op den loop gaat!”....

„Wil je nu eens naar me luisteren, hè?... Kathérine heeft het mezelf gezegd. Dit is eigenlijk niet meer dan natuurlijk. Toen ik zelf zes dagen geleden in de kamer kwam, had je weer een bui en moest je te bed gebracht worden. Ik ondervroeg Kathérine die tegen me zei:

„Mevrouw, we waren met meneers kamer bezig, terwijl meneer in een gemakkelijken stoel in het toiletkamertje was gerold. Plotseling hoorden we leven en een deur werd dichtgeslagen. Ik ben dadelijk naar het toiletkamertje gevlogen — Meneer was er niet meer. Ik probeerde de deur van de kinderkamer open te doen, maar die was op slot, ik ben daarna in de kamer teruggegaan, deed de deur achter mij dicht, na natuurlijk eerst de kaars uitgeblazen te hebben. Daarop kwam meneer als een gek door de gang weer in de kamer en draaide vliegensvlug tweemaal den sleutel van de toiletkamerdeur om....” Dat is nu alles, beste man, wat gebeurd is.... Is die verklaring je genoeg?”

Jacques keek haar thans wezenloos aan.
„Ja, dat is zeker logisch”, zuchtte hij.
„Je bent weer flink ziek! De dokter zal niet over je tevreden zijn.”

Hij schudde zijn hoofd:
„Mijn lieve.... mijn teerbemide Fanny, we moeten hier vandaan.... Laten we de spoorweggids raadplegen.... Zullen wij over Venetië gaan?”....

„Ja, waarheen je maar wilt, maar je zult me een groot genoeg doen, met morgen met je bedienden naar Parijs te gaan. Ja, ik wil niet, dat je hier één dag langer blijft....”

„O, ik ben ook van oordeel”, zei Jacques, „dat ik hier ver vandaan pas geheel zal herstellen.... Ik ben niet wijs geweest met die uitgeblazen kaarshistorie.... Een domme ezel ben ik geweest! Luister, 't is net als met dien rammelenden ketting. Je weet wel, dien veelbesproken rammelenden ketting? die ik steeds

hoorde en jij dien avond ook hebt vernomen? Herinner je nog wel dat jij zeide: „morgen zullen we een verklaring daarvan vinden, een rammelende ketting is een doodgewoon geluid”.... ja, dat heb je gezegd.... Welnu, liefste Fanny, je had weer gelijk.... het is 't geluid dat de ketting van een zonneblind maakte! 't Is wel om te lachen, vind je niet? heusch om te lachen! En ik heb zoo juist even hartelijk gelachen, als de dokter het deed, toen ik hem vertelde, dat ik uit het rijk der dooden was teruggekeerd!.... Die geschiedenis met de uitgeblazen kaars heeft opnieuw mijn zielsrust verstoord — maar nu ze opgelost is, al 't geheimzinnige komt beslist tot een oplossing, denk ik wel, dat ik vanavond zal kunnen slapen....”

Meneer de la Marinière zat geduldig in het salonnetje te wachten, of iemand zoo goed zou wezen zich zijn tegenwoordigheid op het kasteel te herinneren, want hij was zeer nieuwsgierig de gebeurtenissen te vernemen die bij zijn vrienden plaats grepen. Hij was pas uit Parijs gekomen en had in de avondbladen een overzicht gelezen van 't voorgevallene bij de voordracht van Jaloux in de school van Hoogere wetenschappen. Hij had deze couranten voor mevrouw de la Bossière meegebracht, en kwam haar zijn hulp aanbieden voor 't geval, dat er een antwoord ingezonden moest worden. Wat een geschiedenis! Hij brandde van verlangen, om er zich mee te bemoeien en als vriend voor hen op te treden, want 't was 'n goeie man.

Toen Jacques in bed lag, ging Fanny naar beneden en vervulde door hem ten eten te vragen de hoogste wensch van den ouden edelman. „En na afloop”, zeide zij, „na afloop spelen wij een spelletje bezique, nietwaar? Gezellig, om een deel van den avond met een aangenamen man door te kunnen brengen. Niemand komt meer bij ons sedert het gerucht gaat, dat de Rozengarde een verzamelplaats is van alle geesten uit het dal. O, heeft u daar de krant? De avondbladen? Dank u wel, dat is erg vriendelijk van u! O, we zullen overstromd worden door journalisten.... Vandaag is er al een gekomen, ik heb er niet met Jacques over gesproken, begrijpt u!.... ja, Jaloux en Moutier hebben meedeeling van de operatie gedaan en juffrouw Hélier heeft onze namen genoemd.... erg aardig van haar. De eenige manier om onze rust te herwinnen is om er van door te gaan en dat zullen wij morgen doen, beste la Marinière.... u ziet, dat ik er geen geheim voor u van maak, maar overigens vertrekken wij met stille trom. Ik zal onzen geest in Italië of Zwitserland laten wandelen en wij komen niet terug vóór men ons 't genoeg zal doen, zich niet meer met ons bezig te houden! Kom, laten wij gaan eten! en vertel me eens, hoe je puppies het maken, beste vriend.... doe je nog altijd aan de coursing mee?....”

(Wordt vervolgd.)

Wat te doen met halfrijpe tomaten?

Groene en halfrijpe tomaten zijn niet geheel waardeloos, men kan ze inmaken of er puree van koken, doch met voor driekwart rijpe tomaten wordt ten onzent en in de omringende landen in den regel geheel verkeerd te werk gegaan om ze te laten narijpen.

Natuurlijk moet men deze vruchten in het najaar zoo lang mogelijk op de plant laten rijpen, want het buitenkansje van een paar zonnige Octoberdagen doet soms wonderen. Nattigheid en vorst kunnen echter den pluk gebiedend maken en dan ziet men, als gevolg van onwetendheid, meestal de onrijpe tomaten onder glas of in een vensterbank aan de zonnestralen blootgesteld, ook wel in de winkeluitstallingen vlak voor het glas geplaatst. Het gevolg is, dat de vruchten walgelijk flauw gaan smaken en een taaie, rimpelige schil krijgen, kortom ongenietbaar zijn.

In Amerika echter, het land der tomaten, worden de gaafgeplukte laatkomers in droge kelders op planken uitgespreid en in donker gehouden, zoo noodig nog met dichte doeken afgedekt, waar ze dan in betrekkelijk korten tijd de frischroode kleur krijgen en haar fijn zuren smaak, benevens de dunne schil behouden.

Aldus verzekerde een der grootste tomatenkwekers uit Amerika, die ook steeds zijn tomaten tegen het rijpen plukt en ze in geheel dichte kisten verzendt.

Citroenen en sinaasappels rijpen immers ook geheel gedurende de reis naar hier, zonder een straaltje zonlicht op te vangen.

G.

BRABANT.

De boonen-bloesems in het zonlicht pronken
aan hooge staken, lange rij aan rij,
een hommel gonst, al brommend, mij voorbij,
die ziet blauw-oogjes in het grasveld lonken.

Ik plukte rijpe kersen, die rood blonken
en rook jasmijnengeur van heel dichtbij;
een kwikstaart wenkte en heel zijn hart werd blij,
kind weer als toen, van licht en schoonheid dronken.

Door d'uchtend galmen zware klokkeslagen,
een priester bidt, traag-stappend, zijn brevier,
op heeten straatweg boldert-aan een wagen,

De dazen zwermen in het zonnevier,
rondom het paard, dat draagt een net van mazen,
een merel zingt met edel-lichten zwier.

JOANNES REDDINGIUS.



Foto C. Steenberg.

BOVEN WIJDE BIJ GIETHOORN.

GIETHOORN.

IN de laatste jaren is Giethoorn „ontdekt”. Kwamen er vroeger eenige tientallen, natuurvrienden, enkelen uit de omgeving, die iets wisten van de eigenaardige bekoring van dit stukje Nederland, tegenwoordig wordt het geadverteerd, en het aantal bezoekers belooft vele honderden in een zomer. Het wordt geadverteerd, maar niet vanuit Giethoorn zelf. En dat is in zeker opzicht gelukkig. De Gieterschen vinden het in hun hart nog altijd min of meer dwaas, dat zooveel vreemden de moeite nemen naar hun uithoek te reizen en door hun dorp varen en zich verbazen en bewonderen wat zij heel gewoon vinden.

Zoo is het dorp nog onbedorven, men houdt nog geen rekening met vreemden, dan alleen in de paar dorpskerkeren, die ook gelukkig nog onveranderd en primitief zijn. Want van het oogenblik af dat Giethoorn geëxploiteerd zou worden, ware het met zijn bekoring gedaan.

Waarin deze is gelegen? Ik zal niet trachten een natuurbeschrijving te geven, of veel uitweiden over het schilderachtige van dit merkwaardige dorp. De foto's spreken voor zich zelf. De hoofdzaak van zijn bekoring ligt nog in het absoluut eigen karakter dat Giethoorn heeft, en dat in alles uitkomt. Nergens anders zult ge zulk een dorp vinden, maar ook, op deze plaats kon een dorp niet anders wezen. Dat eigen karakter berust op het feit, dat Giethoorn een waterdorp is. Al wat wij gewoon zijn op land te zien gebeuren, geschiedt hier te water. Geen wagen-geratel, geen hoefslag wordt in het heele dorp vernomen, hetgeen u het meest opvalt als men van het ruime, bruisende wijde de gracht binnenvaart is de stilte.

De „punter” en de grootere „bok” zijn hier alles; kinderwagen, hooiwagen, mestkar, bruiloftrijtuig, ja lijkkoeft. De grachten, slooten en wijden zijn hier de straten, stegen en pleinen, de paadjes voor de voetgangers zijn geheel van ondergeschikt belang.

De tientallen bruggen en vonders liggen daarom ook hoog op palen en trappen over de gracht, want de hooipunters moeten vrij kunnen passeeren. De hooisluur heeft hier geen oprit met deuren, zooals we dat in iedere soliede landboerderij gewend zijn, maar het dak is voor een deel op zware palen uitgebouwd over het water; of wel de sloot is doorgegraven tot in de schuur, zoo wordt het hooi veilig onder dak, direct uit de schuit in het vak opgestoken.

Hoefstal en wagenmaker zoekt ge tevergeefs, maar op ver-

scheidene sloopstimmerwerven worden de talloze punters gebouwd en hersteld.

Zoo geeft het water, en de eischen die het stelt, zijn karakter aan dit geheel eenige dorp.

En het tweede dat er de schoonheid aan geeft is de rijkdom aan groen. Zware boomen omzoomen de hoofdgracht. Dikke esschen wortelen vlak aan den waterkant, zoo dat men zich afvraagt hoe ze nog staan kunnen. Hulst, populier en wilg, alles gedijt wonderlijk welig in den van water verzadigden bodem. Vruchtboomen in alle voortuintjes zijn in het voorjaar één bloesempracht. En dat alles geeft over het water, door het verre perspectief van de bruggetjes een wisselend spel van zon en schaduw, een verrassende veranderlijkheid van uitzicht, dat bekoort steeds, hoe vaak ook gezien.

En daarbij is alles echt, natuurlijk, onopzettelijk. Die bruggetjes zijn niet zoo gebouwd, omdat ze schilderachtig zijn, maar omdat het verkeer dat eischt. Zij zijn niet kunstig en netjes getimmerd, neen, een oude middenas van een tonmolen is nog best voor een paal, en een punterbodem kan nog heel goed dienen voor schoeiingsplank. En zoo is alles, ruig maar oprecht en natuurlijk. Maar het geheel is van zeer bijzondere schoonheid.

Wie Giethoorn zien wil moet dat doen vanaf het water, in een punter. Van Wanneperveen uit hebt ge eerst de kronkeltende gracht, omzoomd door het lage weiland, en door geheimzinnige drijvende „kraggen” die met het water op en neer gaan. Een menigte watervogels huist in die riet- en biezenwildernis, zelfs schollevaar en roerdomp zijn hier niet zeldzaam. Zoo komt van Steenwijk op, links ligt achter het dichte groen Giethoorn verborgen. Aan de overzijde van het meer vliegen uit een paar eendenkooien van tijd tot tijd zwermen eenden op, op een kale kolonie hebben hun onhollandsch silhouet tegen de lucht.

Al naar de wind is, wordt de rondvaart volbracht, het Noordwijde op den terugweg over te steken.

Kalm, glijdend beweegt zich de punter door het water, door vrouw of jongen of man geboomd, want alles, van schoolkind tot grijsaard hanteert hier met ongeloofelijke handigheid den vaarboom. Met schrik hoorden wij dan ook in den vorigen zomer



Foto C. Steenberghe.

BRUGGETJE TE GIETHOORN.

in de stille gracht het roffelen van een motor. Een ondernemende herbergier is op de onzalige gedachte gekomen om een aanhangmotor aan zijn punter te fabriceren, en zoo tuft hij twee of drie vrachtjes toeristen per uur Giethoorn rond. Doch een punter met 'n motor is geen punter meer, evenmin een motorboot, maar een hybridisch onding. Een punter moet geboomd of gezeild worden, en zoo moet men Giethoorn zien, dat niet groot of grootsch is, maar welks schoonheid in kalmte en rust moet worden genoten.

Moge het bij dien eenen aanhangmotor blijven, en het dorp, de huizen nog lang ongerept blijven in hun ouden vorm en ouden stijl.

Want Giethoorn is ook een oud dorp. Deze streek maakte eens deel uit van de bosschen en woeste gronden, waarin Otto de Groote aan bisschop Balderik in de 10de eeuw toestond te jagen op herten, beren, wilde geiten, wilde zwijnen en de dieren die in de duitsche taal „elo” (eland?) genoemd worden. In 1170 wierp een reusachtige watervloed het grootste deel der bosschen omver. Tot aan den Havelterberg toe vindt men overal onder het veen nog zware stammen, alle van N.W. naar Z.O. neergeveld. Het gevolg van die verwoesting was, zooals een oude kroniek zegt: „alse duyren tijt, dat menschen eten peerdevleys stinckende „asen, en vrouwen die haer kinderen van honger storven eten „sy, ende die kinderen bleven soo doot aan haer doode moeder „borsten liggen, onbegraven als beesten sonder kerckenrecht”.

Kort na dien hongersnood vestigden zich met toestemming van den bisschop van Utrecht de eerste inwoners in de woeste gronden te Giethoorn. Zij behoorden tot de geeselaars of Flagellanten. De overlevering verhaalt dat omstreeks het jaar 1312 een groote menigte boetelingen naar het land van Vollenhove kwamen, die voor en achter kruisen droegen, zich zelf geeselden en zongen terwijl zij zich kastijdden: „Voer Godes wonden, laet u sonden”.

Het land hun door den bisschop aangewezen, was woest en onvruchtbaar hoogveen. Dit werd door hen ontgonnen, en zoo het gebruik van turf als brandstof in zwang gebracht. Hun persoon en erven zouden in een soort hoorigheid den bisschop eigen zijn, terwijl Johan van Syreck (ben. 1291) de gift van woeste gronden uitbreidde en hun de z.g.n. „St.-Maartensrechten” gaf. Deze werden door Rudolf van Diepholt (1439) en David van Bourgondië (1463) uitgebreid en bevestigd.

Vandaar dat de hoorigen van den bisschop „St.-Maartenslieden” genoemd werden. Zij hadden een eigen rechtbank van 12 St.-Maartenslieden, en moesten onder elkander trouwen om de hoorigheid in stand te houden.

In het geestelijke recht waren zij onderworpen aan des Bisschops

kastelein te Vollenhove of „op den Oldenhof”. Zij moesten tijns betalen in „coorn, haver, schapen, swinen en de hoender”. Zij hadden ook het uitsluitend recht van de visscherij op het Giethoornsche meer.

In 1624 werd door Ridderschap en steden de dienstbaarheid tegen afkoop in geld en pachten in boter en koren opgeheven.

In verschillende tijden heeft Giethoorn door oorlogsrampen te lijden gehad. In den strijd tusschen de bisschoppen van Utrecht en de Stellingwerfers in de 14e eeuw, werd het dorp meermalen geplunderd. Bij de belegering van Steenwijk in 1580 en 1581 werd het door den veldoverste Norrits genomen en huis voor huis verbrand. Wat nog over was, werd later door de ruiters van Schenk bij een uitval uit Steenwijk verwoest.

Ook in het rampjaar 1672 werd Giethoorn door de Munsterschen niet gespaard. Bij die gelegenheid moesten de vijanden de klok uit de Giethoornsche kerk hebben gestolen, en die over het ijs naar „versekerder plaats willende brengen” zou zij op 't Giethoornsche meer door het ijs gezakt en gezonken zijn.

In 1743 dienden Cornelis Clarenberg en Frans Hendriks een request in bij Ridderschap en steden „verzoekende, om voor den tijd van een jaar na dezelve klok te mogen visschen, en die gevonden hebbende, ook voor haar alleen in eygendom zonder iemands insperinge te mogen behouden, mits, ingevalle sij hem vonden en van onder het water te lande brachten, aan de kerk van Giethoorn — uitkeerende een somma van honderd gulden”.

Of de klok ook weergevonden is, melden de bronnen niet. Bij de tegenwoordige kerk, in 1664 gebouwd hangt een klok in houten klokkenstoel van het zelfde model als die te Wanneperveen.

De Hervormde kerk zelf ligt op eenigen afstand buiten het dorp, in het Noordeinde aan den straatweg naar Steenwijk. De vroegere R.K. kapel was aan den H. Martinus gewijd, die tevens de patroon der geheele streek was. Van het jaar 1615 af werden hier Hervormde predikanten gevonden.

Merkwaardig is ook in Giethoorn het groote aantal Doopsgezinden. Reeds in 1551 moet er een gemeente geweest zijn, die later aanzienlijk vermeerderd werd door Vlaamsche vluchtelingen die hier een wijkplaats vonden. Later ontstonden twisten tusschen deze en de z.g.n. Friesche partij, waardoor ook de Doopsgezinde gemeente in Giethoorn gesplitst werd in een Noorder- en Zuidergemeente. De eerstgenoemde, die zich bij de Dantziger Doopsgezinden had aangesloten, is echter in den loop der vorige eeuw langzamerhand te niet gegaan.

De zuidelijke gemeente, nog altijd de „Vermaeninge” genoemd omvat echter nog steeds een groot deel der Giethoornsche bevolking.

In de nabijheid der kerk moet vroeger een slot, „het Daalhof”, gestaan hebben, dat echter in de 17e eeuw is afgebroken. Het behoorde aan het geslacht van Renoy, waarvan in Giethoorn nog lang afstammelingen in de vrouwelijke linie moeten hebben gewoond of nog wonen, die nog altijd in bezit waren vaneen bank in de kerk, en een grafkelder, waarin velen van de vroegere bezitters van Daalhof begraven liggen.

Zoo bleef ondanks alle lotgevallen, door de eeuwen heen dit merkwaardige dorp in zijn eigenaardig karakter, met zijn „olde gebruiken” zijn stille schoonheid, bijna onveranderd bewaard.

En zoo is Giethoorn daardoor in onzen tijd, die langzaam ook in ons land alle plaatselijke eigenaardigheden afslijpt, en alle eigen karakter vernielt, een merkwaardigheid van den eersten rang. Maar daarnevens ook voor ieder die oog heeft voor de schoonheid van wijde vergezichten, van het kalme, spiegelende water der wijden en vaarten, den weelderigen plantengroei, een oord van groote bekoring.

DR. P. W. J. VAN DEN BERG.

HOLLANDSCH VENETIË.

Weshalb in der Fremde suchen,
Wenn das Schöne dir so nah!

GIETHOORN, lieflijkst plekje van den geheelen aardbodem, hoe schilderachtig zijt gij, hoe romantisch betooverend, hoe onbeschrijfelijk schoon! hoe sprekend is uw stilte! hoe rein en ongerept uw natuurschoon!

Giethoornschen, hoe eenvoudig, onbedorven, hoe hartelijk en welgemeend, gastvrij en hulpvaardig, hoe ijverig en werkzaam zijt ge nog!

Ja, nóg zijt gij het. Helaas! hoe lang zal dat zoo nog duren?

Tot voor enkele jaren waart ge volkomen buitengesloten uit de samenleving van diegenen in de maatschappij, die men de beschaafde wereld pleegt te noemen.

Verkeerswegen met de omliggende plaatsen waren zóó primitief, dat men niet, dan hoog noodig, het dorp verliet en zoo behieldt ge in uw geïsoleerden toestand uw eigenaardige taal en kleeding, zeden en gewoonten, uw bijzonder karakter vooral waarin ge

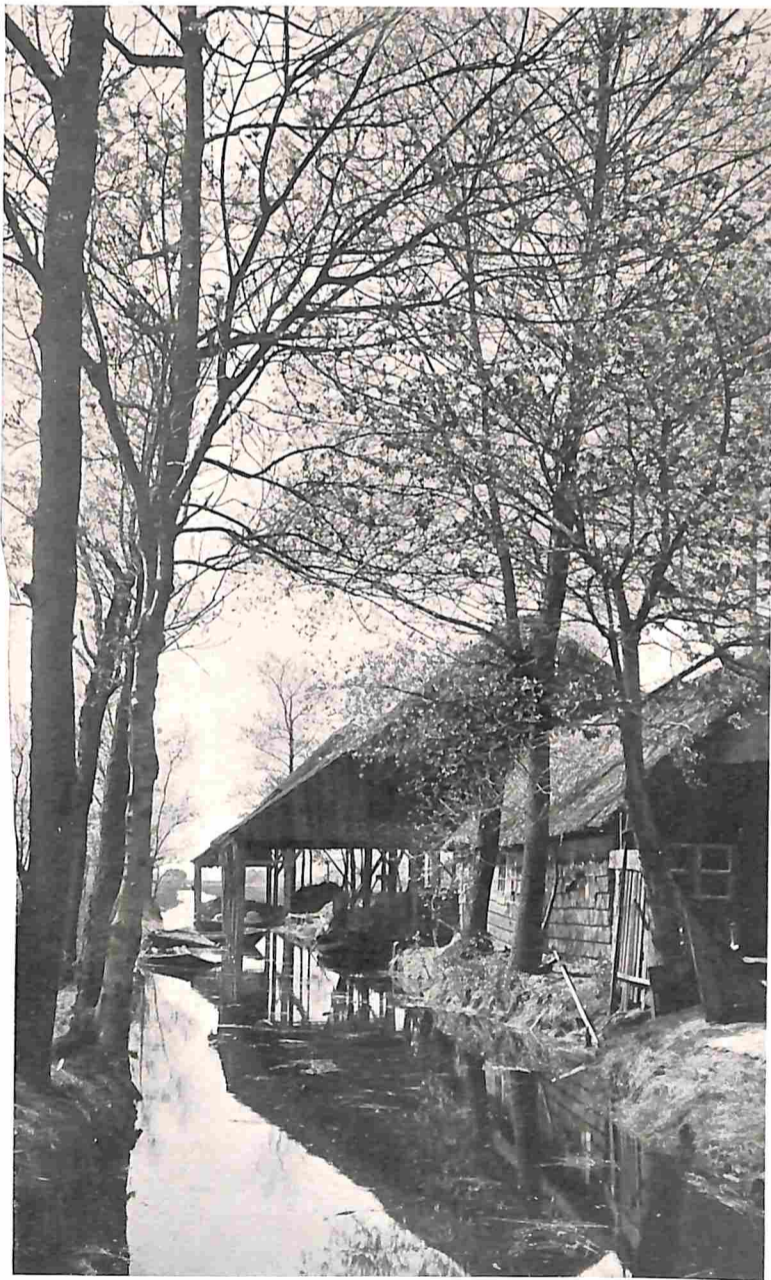


Foto C. Steenberg.

GIETHOORN. BIJ DE SCHEEPSTIMMERWERF.

— door uw afstamming — zoo geheel verschilt van alle bewoners der omliggende plaatsen.

Vreemdelingen zag men in uw dorp haast niet. Een hoogst enkele maal slechts kwam een visscher uit Vollenhove u bezoeken. Midden in den nacht was hij reeds uit zijn woonplaats vertrokken om 's morgens vroeg in Giethoorn te zijn.

Hij kruide er kalmpjes zijn vracht over de groote menigte brugjes en vondertjes, huis aan huis vragend: „bokkens neudig?” of „moe j' ook bot hebben”, en verstoorde de heerlijke stilte niet door eenig geroep. Alleen het zacht gepiep van het kruiwagenrad kondigde zijn komst aan.

Een stoelenmatter uit dezelfde plaats, met een dikken bos gedroogde biezen over den schouder kwam één à twee maal per jaar informeerden of er ook stoelen te matten waren en waar men zijn diensten noodig had werd het voorwerp in kwestie in den hof gebracht, waar „de Volloosche” handig de noodige reparatie verrichtte voor enkele centen en een kop koffie.

Ook deze vreemdeling kwam en ging in stilte. Soms stapten er een paar mannen in lichtblauwe kielen, aan welke kleeding men terstond den vreemdeling als „beestenkooper” herkende, het pad langs en hij werd er goedmoedig van den eenen naar den anderen boer verwezen, als bij den eerste de koop niet lukte. Niet zelden eindigde het gesprek met: „veur zóó weinig geef ik mien beessien niet, maor bij Knelis Vos of Harm Oort kun j' misschien beter terecht.”

En deze raad was geen ironie: ze werd volkomen te goeder trouw gegeven met nog de aanwijzing van den weg er bij: „nog zóóveule vonders of zóóveulen bröggen.”

Dan kwamen er nog de riet- of hooikoopers, mannen met „zwarte jasjes en een kuierstok,” die gaarne een hoogen prijs betaalden voor het prachtig gewas en dus spoedig met hunne inkoopten klaar waren.

En ten laatste zag men er van tijd tot tijd „de man met 't pak”, een rondreizend koopman, die met een hoog opgestapeld pak manufacturen op zijn rug, dat ver boven zijn hoofd uitstak, alle weer en wind en slechten weg trotseerde om te Giethoorn zaken te doen.

Wij, kinderen, zagen hem al van verre komen door de weilanden, die Giethoorn van Wanneperveen scheiden, waar de koeien verschrikt wegrenden voor het wonderlijk gevaarte. O, hoe onbedaarlijk hebben we menigmaal gelachen als er een hek in zijn weg stond, waar hij noodwendig overheen moest klimmen, omdat het vast getimmerd zat!

Hoe onmeedoogend keken we toe, hoe de man herhaaldelijk trachtte omhoog te komen en telkens terugviel!

Was hij er eindelijk boven op, dan bleef hij een oogenblik zitten en het zonderlingst profiel, dat men zich denken kan, stak duidelijk tegen de blanke lucht af: het mannetje, krom, zich vastklemmend aan 't hek, het hoge, stugge pak op zijn rug, dreigend boven zijn hoofd, alle bewegingen meemakend... — dan, daar kwam de sprong naar beneden. Laag plofte hij neer, het pak schokte en wankelde mee, de voeten werden met moeite uit den moerassigen bodem getrokken en verder ging het, nu met vrij regelmatigen tred, voor zoover de kuilen en hogten in het land dat toelieten.

Bij het eerste huis te Giethoorn hield hij halt en hoe bemodderd zijn laarzen mochten zijn, hij werd altijd gastvrij ontvangen. Men schonk hem eenige kopjes koffie of liet hem pannekoek mede eten, zette de klok gelijk met zijn horloge, — een torenklok is er te Giethoorn niet — en kocht soms een kleinigheid ver boven den gewonen prijs.

Doch, ondanks de goede winst, kwam de koopman toch zeer zelden. Waar was ooit een dorp zóó slecht te bereiken! Waar vond men ooit een zoo typisch oord, waar geen enkel vervoermiddel bestaat dan de punter!

Neen, gastvrij Giethoorn, hoe schilderachtig ge moogt zijn, vreemdelingen kwamen uiterst zelden in uwe bekoorlijke omgeving.

En gij, Giethoornschen zelf?

Gij hadt te veel tijd noodig voor uw dagelijksch werk om naar de stad te gaan. Zelfs, wanneer een winkelier waren moest opdoen, of als er boter naar de markt gebracht moest worden, liet gij meestal dergelijke boodschappen verrichten door den veerman, die eens per week met zijn punter naar Meppel ging.

Ook de post bracht weinig contact met de buitenwereld. Geen van u allen hadt vrienden of verwanten buiten uw dorp. Onnoodig was dus iedere correspondentie.

Het is nu vijftig jaar geleden, dat er op het hoekje van „de lange steege” een man woonde, Harm Broer geheeten, die eens per week naar Steenwijk ging om te hooren of er ook brieven voor Giethoorn waren.

Meestal kwam hij met ledige handen terug, maar voor mijn Ouders en nog een paar ingezetenen kwam er van tijd tot tijd toch wel eens een brief. Deze werd dan door Harm voor zijn raam gezet, opdat men kon zien, dat de post iets gebracht had. De schoolgaande kinderen, die het huis van Harm voorbij kwamen, kregen de boodschap mee: „ie moeten tegen joew Vaeder, joew Oome of Meuje of buurman zeggen, dat er 'n breek veur 'm is, heur! hij kost 'n dubbeltien!”

Alleen wanneer Harm op zijn tocht van Steenwijk toevallig voorbij 't huis van den geadresseerde kwam of dezen ontmoette, werd de brief door hem direct afgegeven; overigens was bovengenoemde manier de bestelling voor een dorp, dat in dien tijd toch vijftien à zestienhonderd inwoners telde.

„Hoe primitief!” zal menigeen zeggen, „ik zou er niet graag in dien tijd gewoond hebben.” En toch, hoe gelukkig waren de menschen in deze afzondering!

De grootste eenvoud bleef bewaard, de geheele omgeving ademde rust. Geen dissonnant weerklonk in de heerlijke harmonie der natuur. —

Nog bestaat dat geluk! nog werken allen ijverig, onvermoeid en tevesten aan hun zware dagtaak, die voor velen des morgens om 5 uur reeds begint. Dan ziet men de melkers met hun punters naar de weiden gaan, want — en dit is het eenige storende in den heerlijken morgen — sinds de oprichting der boterfabriek hoort men om 6 uur reeds de waarschuwendende „toeter” van het melkvlot. Bij iedere boerderij klinkt de hoorn van den melkvaarder, en de melk in de glanzende pullen staat op de trappe aan den kant van de gracht reeds te wachten, om te worden meegenomen naar de fabriek. Op den terugtocht worden de ledige pullen op dezelfde plaats weer neergezet, nu gelukkig zonder signaal.

Ontspanning en gezelligheid wordt slechts in den huiselijken kring of bij vrienden gezocht, uitgezonderd den Zondagavond, die helaas bij de jongelui nog steeds gewijd is aan café drukte en luidruchtige pret of baldadigheid.

De huizen zijn bijna allen onderling gescheiden door een eigen erf en een sloot. Vroeger stond er bij ieder groot huis op 't zelfde erf een zoogenaamd „klein huussien” of „tente”, waarin, naar verteld wordt, de onderhoorigen woonden van de groote boerderij. Veel van die „kleine huussies” zijn nu afgebroken of verbouwd tot varkenshok, doch op verscheidene plaatsen herkent men beide nog duidelijk.

Allen zijn gebouwd naar den ouden Saksischen bouwtrant. De lage, rieten daken zijn er nog, maar het breede raam in den voorgevel met de kleine in lood gevatte ruitjes is bijna overal vervangen door een van gewone afmetingen, terwijl de zware voordeur, in tweeën gedeeld, nu nog slechts gevonden wordt in enkele Giethoornen.

De Giethoornen bouwen zelf hun bruggen van ruwe planken en oude, knoestige boomstammen uit hun eigen hof. Eigenhandig hoogten ze de helling op met „keenstobben” (kienhout) en „hevebonken” (stukken van heeven of rietland).

Hun bloemen bloeien volop in de tuintjes aan den weg; geen Gietersche voorbijganger zal ze ongenood plukken. Maar de vreemdelingen denken er anders over.

Hoe keken op zekeren morgen de huismoeders verbaasd naar hun bloemhof, waar gister in kwistigen overvloed prachtige dubbele narcissen in zacht gouden gloed pronkten en nog eenige tusscheuwlukjes met hun reide, witte bloemkroon, als sterren lachte het groen schitterden!

Wat een verwoesting!

Alle bollen, groot en klein, weggehaald! De aarde opgeworpen, bloemen in het rond vertrapt! Zoo was het schier huis aan huis. Men was haast nog meer verbaasd dan verontwaardigd.

Wie kon er zóó ruw zijn! zóó brutaal! Wie durfde er zóó stelen!

De verdenking viel op een zestien à zeventienjarigen jongen, die door enkelen in de vroegte was gezien met een grooten zak op zijn rug en die den weg naar Meppel was gegaan.

Een klein begin van vijandschap ontstond nu tegenover „vrömd volk” en het vertrouwen was geschokt.

Toch, toen kort daarna de beroemde landschapsschilder Tholen den weg van Kampen naar Giethoorn had gevonden, werd de stille, bescheiden kunstenaar met de grootste welwillendheid ontvangen en toen hij elk jaar terugkeerde en telkens geruimen tijd bleef, begon men hem zelfs met blijdschap te verwachten. Wanneer het voorjaar kwam, hield men mijn Vader, die zeer met hem bevriend was, heel wat keertjes staande met de vraag: „zou Tholen van 't jaar ook weer koemen?”

Men verwonderde zich nu niet meer over dat „al maar liggen teekenen in de graachte en in de slooties”, wat men eerst als kinderwerk had beschouwd; met grooten trots en blijdschap vertelde men elkaar weldra: „onze Tholen is bekroond op 'n tentoonstelling! hij mot 'n plekkien in Gieteren meraekels mooi hebben uut'eteekend!”

Hij en Professor Rotgans, toen nog student, waren in dien tijd vrijwel de eenigen, die wel eens te Giethoorn logeerden, de laatste bij zijn Oom, wijlen Ds. Bakker.

„Jakob is er weer!” was als gezellig nieuwtje verteld en dan wist iedereen, dat men den neef van den dominé bedoelde.

Ik herinner me, toen ik nog een klein meisje was, hoe ik, op zekeren avond juist naar bed gebracht, opeens hoorde vertellen, dat „Jakob” was gekomen en mijn zuster een bezoek ging dat „Jakob” was gekomen en mijn zuster had ik mijn kleeren brengen bij den dominé. In een ommezien had ik mijn kleeren weer aan en na veel moeite kreeg ik verlof mee te gaan. We moesten een half uur loopen, maar wat beteekende dat!

Wat lachte Jakob — (Professor Rotgans vergeve mij deze vrijheid) — hartelijk, toen hij hoorde, dat ik voor dit bezoek uit bed was gekomen!

Hij kon ook niet weten, dat zijn komst voor ons allen even gewichtig als zeldzaam was. —

Later bracht „onze Tholen” zijn vriend, den heer Belmer mee en daarna kwamen er telkens meer schilders.

Ook Mesdag bezocht eens het bijzondere dorp. Hij kwam er in gezelschap van de familie Meesters uit Steenwijk en de heeren bezichtigden het echt ouderwetsche huis van Jan Vent, waar een boerderij en tevens winkel werd gehouden.



Foto C. Steenbergh.

VAARTJE TE GIETHOORN.

In den muur, die bezet was met mooie tegels, een Bijbelsche geschiedenis voorstellende, was een open plek van ongeveer een Meter lang en een halve Meter breed. Daar in was een lei, met lijsten van ongeveer een decimeter breed, opgehangen, die juist in de open plek paste en waarop geschreven stond, dat J. B. nog zeven cent verschuldigd was voor een pond stroop en K. N. vijf en dertig cent voor een paar klompen.

In een oogwenk had Mesdag de griffel genomen en even daarna prijkte de lei met een heerlijk zegezicht en een aardig scheepje op den voorgrond. Daaronder schreef hij zijn naam en dien van alle aanwezigen.

„Toen ze weggongen,” zoo vertelde later de vrouw, „zee iene van die mannen, dat ik die leie goed most bewaeren, hij kon nog geld ewerd worden!”

Bij deze woorden lachte ze ongeloovig; toch bleef de lei met het scheepje hangen als gedachtenis, totdat een paar jaar later, in 1903 de geheele inboedel door de erfgenamen werd verkocht. De heer Meesters werd voor de som van f 50 de gelukkige bezitter van de lei, die hij als een schilderij achter glas liet zetten, opdat de teekening niet zou worden uitgewischt. —

Het oude huis is nu afgebroken en vervangen door een nieuwe woning, de groote, ouderwetsche schotels staan niet meer op het rim aan den wand, de prachtige hardplaat is verdwenen evenals de tegels met hun fijne teekeningen.

Of dit alles ook verkocht is, weet ik niet; wel heeft Giethoorn na den aanleg van den Meppeler en Steenwijker straatweg veel bezoek gekregen van ongenoodde kooplui, die den bewoners het kostbaarst antiek zilver- en vaatwerk, oude kasten en klokken voor een fabelachtig prijsje afhandig maken. Brutaal dringen ze in de huizen; — bij de boeren behoeft men niet te bellen of aan te kloppen — ze loopen de huisvrouw na en kijken in al haar kasten om te zien of er iets van hun gading is.

Zonder verlof te vragen gaan ze naar de provisiekast, de plaats waar het antieke porselein meestal staat; ze halen er eigenhandig alle voorwerpen uit, bekijken en betasten ze, ook al verzekert de vrouw herhaaldelijk, dat er niets te koop is.

Jammer is het wel, dat men in de ruime, ouderwetsche vertrekken in plaats van de oude hangklok met 't gordijntje, een reguleur aan den wand vindt; een simpel, rood geverfd kastje, glimmend van vernis waar eens het breede, eikenhouten kabinet stond; een fornuis op de plaats van 't gezellig brandende vuur in den open haard; aan den wand een of andere prent in lijst, waar het rim met schotels zoo stil deftig stond te prijken.

Nog zijn er enkele huizen, waar alles gebleven is, zooals het was, maar men behoeft slechts naar de nieuw gebouwde woningen te zien om op te merken hoe het nieuwe, met zijn stijve, stugge lijnen, het schilderachtige oude verdringt. —

Ook op 't gebied van kleding is er veel veranderd. Men ziet nu de meeste jonge meisjes in blouse en rok in plaats van in de stemmige, origineele kleederdracht; alleen ouderen van dagen

herinneren nog eenigszins aan de schilderachtige verschijning van vroeger.

Doch dit alles betreft gelukkig slechts het uitwendige van de Gieterschen en hun dorp, dat den stedeling nog interessant genoeg voorkomt om er een kijkje te nemen.

Den laatsten tijd komen zelfs van heel ver reizigers om Hollandsch Venetië, het „éénige” dorp Giethoorn te bewonderen. Ik zag er Amerikanen en Engelschen zo goed als touristen uit alle streken van ons land.

Wie er per auto of rijtuig komt, moet daarmee buiten het dorp blijven. Gewoonlijk laat men zich dan varen en het is eigenaardig te hooren, hoe ieder op zijn wijze zich uit, bij hetgeen de natuur te genieten geeft.

Toch hebben de vreemdelingen, helaas, Giethoorn wel iets van zijn bekoring ontnomen, vooral de „dagjesmensen”, met hun vaak lawaaiig en onsmakelijk optreden.

Wat weten zij, de dagjesmensen, van Giethoorns ware schoonheid? Wat weten ze van de verrassend mooie, steeds varieerende zons op- en ondergangen boven de klare meren en 't schilderachtige dorp? Van de maneschijnnachten vol mysterie, als de hooge, lichtgrijze wilgen sprookjes schijnen te fluisteren, het water daaronder vol is van geheimzinnige bekoring, de huizen liggen te droomen onder de lage, rieten daken!

Zij kunnen het niet vermoeden, volgen de aanwijzing van een hotelhouder te Meppel die vertelt, dat men te Giethoorn niet naar behooren kan logeeren, noch dineeren, maar..... hij zal wel zorgen voor de consumptie, hij zal ze varen, alles laten zien. Alsof 't een winkeluitstalling gold!

Hoe velen heb ik er ook langs den weg gezien, de fiets aan de hand, bossen verwelkte waterlies op 't stuur gebonden — of in 't voorjaar met reuzenbouquetten wilgenkatjes, overmoedig plukkend al wat van hun gad'ing is — anderen in een bootje, hinderlijk zingend „lal—lal—lal” spottend wuivend tegen de Gieterschen, grapjes makend tegen oud zoowel als jong. — hoe storend kunnen ze zijn! hoe bederven ze de schoonheid en verbreken zij de betoovering van het heerlijk natuurschoon!

Toch — er zijn er ook zooveel anderen.

Het vorig jaar las ik in de Zwolsche krant: „wij ontmoetten bij ons uitstapje door Giethoorn ook een begrafenis per punter en brachten den doode eerbiedig een laatsten groet onder 't voorbijvaren. 't Was een machtige indruk, die deze stoet op ons maakte.”

En verder: „het is in Giethoorn overweldigend mooi; wij waren als kinderen tegenover alles wat we zagen, verbijsterd door de aanhoudende, wondere pracht!”

* * *
Nog herinner ik me het zeiltochtje met den punter van een vriendelijk gastheer op het zéer nabij gelegen Zuider Wiede. Zacht gleden we onder 't brugje door, verder, onder 't hooge gewelf der rijzige boomen, die de avondschatuven nog verdonkerden. Daar waren we aan de open vlakte; riet wuifde en ritselde langs boord — we waren op het Wiede op de heldere, fijn blauwe watervlakte met zacht klotsende golfjes; rechts, de donkerroode, zinkende zonschijf.

Het zeil werd opgezet en allen genoten we nu van de rustige beweging door de frissche lucht. Geen geluid hoorden we; alleen het klotsen van 't water klonk als een gedempte melodie. Langzaam verdween de zon, doch de roode gloed scheen steed krachtiger te worden, spreidde zich uit tot boven onze hoofden in wijde banen en versmolt in een zee van alle mogelijke teere kleuren.

Aan den oostkant werd de roode gloed weerkaatst tegen den steeds donkerder wordenden avondhemel en drevn kleine purperen wolkjes rond als waren ze afgedwaald en zochten ze den grooten lichtgloed aan den overkant, waarheen we nu allen onafgewend onze blikken richtten.

Licht in duizenden tinten en kleuren, hier rood als bloed, daar versmeltend in 't teederst blauw, een wereld vol licht van onbegrijpelijke schoonheid!

Waar de horizon met 't water ineensmolt, verzonk de blik in de oneindige diepten van 't onbegrensde.

Hier en daar stak een boom of heestergroep scherp af tegen den gloeienden avondhemel; ze waren als monumenten in een

heiligen tempel. Daar zagen we plotseling midden op ons klare watervlak een groote, donkere vlakte biezen.

Als een dicht, ondoordringbaar eiland geleken ze tezamen; hun schaduw aan den voet was zwart en duister maar eindigde op de spelende golfjes in gloeiend brons en goud.

De biezen wuifden, wenkten, bogen, en een oogenblik later gleed onze boot er door; de lange, buigzame stelen tikten op onze hoofden — toen klonk uit ons aller mond een zucht van bewondering. Door hun groote hoeveelheid maakten ze een massieven indruk, terwijl tusschen de donkere, zacht glanzende stelen een kleurengloed weerkaatste, die het op een tooverland deed gelijken.

Wij spraken niet, vergaten haast, dat dit werkelijkheid was....

Mocht Giethoorns ongerepte * * * reine schoonheid veel sluimerend gevoel doen ontwaken en de aanraking met de reine natuur daaraan een richting geven ten goede! ANNIGJE MAAT.

VERZUCHTING.

Terwijl de dichter een zonsopgang bezingt, rookt hij cigaretjes, lang uitgestrekt op een sofa liggend op een schemeravond, terwijl buiten de wolken tranen storten van spijt, dat haar kwistige morgenpracht, door zoo bitter weinigen bewonderd werd.

De man, die mooie zinnnetjes schrijft over den fluitenden stormwind, heeft waarschijnlijk nimmer 's morgens om zes uur in Januari met een natte sneeuwvraag in den rug de heuvels overgezworven. Wat weet een kantoormannetje, die op een zwoelen Juliochtend wenscht een boer te mogen zijn, van den hooibouw, die geen rust laat dagen achtereen en de ruggen pijnlijk krommen doet onder harden arbeid, stof en zweet?

Menigeen, die zuchtend uitziet naar handenarbeid in het schoone buitenleven, zou vreemd staan te kijken, als hij zijn neef in den gouden herfst moest helpen slootschieten, als hij tien uren daags met zwaarbeschoede voeten in water en killen modder moest staan aan spade of baggerputs.

Om de heerlijk frissche winteravonden in Gods vrije natuur hoort men soms den buitenman benijden, doch weet men wat het zeggen wil voor een schaapherder om zeven dagen per week, 's morgens en 's avonds, den heelen winter lang de schapen te voeren en te verzorgen op de heide..

Men schudde bij het beoordeelen van het buitenleven in dagelijkschen arbeid alle overdreven en sentimenteele tradities van zich af, en leere van nabij het leven in de natuur kennen, beurtelings lief en wreed, kalm en heftig, heil- of verderfbrengend, met veel liefs en ook veel leed, te midden der eeuwig schoone natuur.

SERINGEN.

IN een Duitsch tijdschrift lezen wij dat de sering wellicht onder keizer Ferdinand I (1556—1564) door den gezant Busbeck het eerst in Vlaanderen en later in het jaar 1560 ook in Weenen werd ingevoerd. In onzen tegenwoordigen tijd bestaan er reeds vele verscheidenheden van de sering, die door juiste teeltkeuze en kunstmatige bevruchting verkregen zijn. Behalve de gewone sering — *Syringa vulgaris* = en de witte variëteit daarvan — *Syringa vulgaris alba* — vinden wij overal in tuinen en parken de zogenaamde Fransche sering — *Syringa persica* — met kleine bladeren maar groote bloemtrossen.

Minder bekend is de prachtige purperroode sering „Andenken an Ludwig Späth” of ook wel kortheidshalve „L. Späth” genaamd, terwijl de voor bloemschikking algemeen gebruikte soorten „Marie Legray”, die zuiver wit is en „Charles X”, prachtig violet in onze tuinen minder worden aangetroffen, dan men met het oog op haren rijken bloei wel zou vermoeden.

Dan bestaan er verder nog de fraaie *Syringa japonica* en zeer vele dubbelbloemige seringgen die men bijna nergens aantreft. Van deze laatste is wel Mad. Lemoine eene der mooiste met groote, zuiver witte bloemtrossen.

De vroeger zoo gezochte en beroemde sering van Rouaan — *Syringa Varina* — is eene subspecies van *Syringa persica* en werd

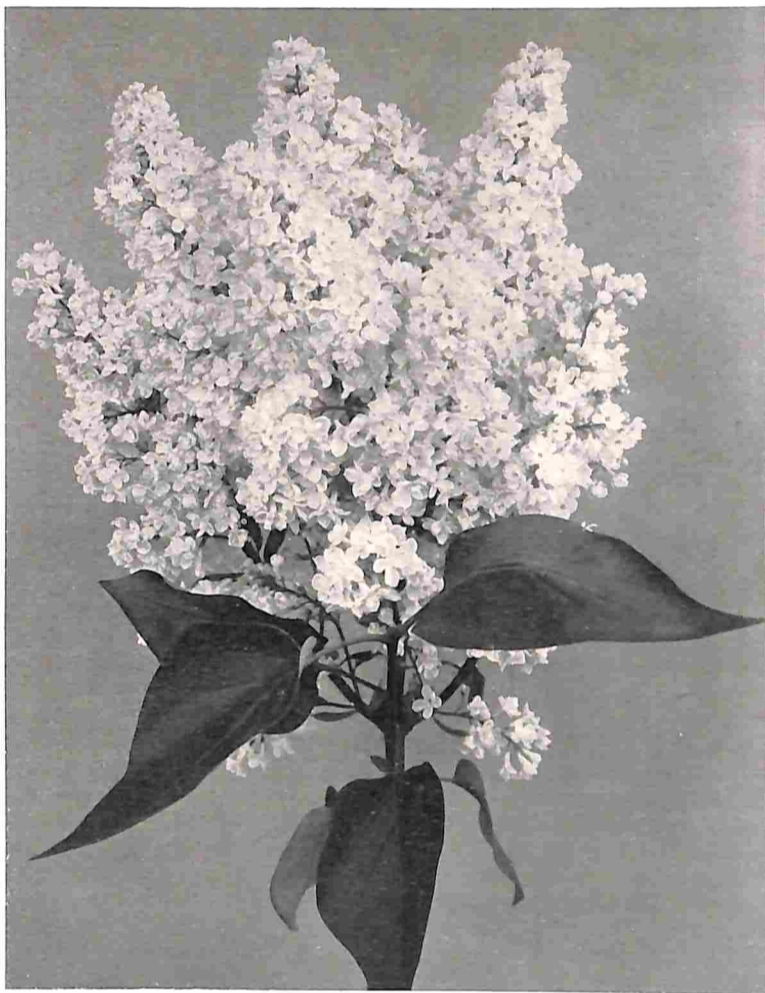


Foto R. Töpe.

SERINGEN.

SERING MADAME „CASIMIR PERIER”.

Uit de kweekkerij der firma G. Oud te Aalsmeer.



Foto R. Tepe.

SERINGEN.

SERING „MADAME LEMAINÉ"

Uit de kweekerij der firma G. Oud, te Aalsmeer.

te Rouaan door den kweeker Varin in het jaar 1777 toevallig uit zaad van *Syringa persica* gewonnen en gekweekt.

Niet onvermeld mag hier blijven dat het wit-gele, tamelijk harde hout van oude *Syringa vulgaris*-takken mooi gevamd is. Daar dit zich uitstekend laat polijsten en met salpeterzuur fraai rood laat beitsen, wordt het, vooral in Duitschland, veel door draaiers en meubelmakers gebruikt en goed betaald. Mooie stam- of kroon-boompjes van de beste soorten doen het uitstekend in onze tuinen en verdient het aanbeveling deze soorten te enten op uit zaad verkregen stammetjes van *Syringa vulgaris* of ook wel van *Ligustrum vulgare*,

Het zaad wordt in den winter of ook wel in het voorjaar, omstreeks April uitgezaaid. Zaait men het in den winter, dan zorge men er voor, het tegen muizenvraat in verdunde gier te baden, dan te drogen en na het uitzaaien het bed met koolteer te besprenkelen, alhoewel deze methode te Aalsmeer nooit wordt toegepast.

Het zaad ontkiemt in het voorjaar vrij spoedig. Zoodra de zaailingen de eerste blaadjes vertoonen, plant men deze op geregelde afstanden uit elkaar en mag men niet vergeten ze dikwijls te gieten en ze in de eerste groeiperiode tegen al te sterke inwerking der zon te beschutten. In den herfst of in het volgend voorjaar worden ze dan op afstanden van 50 c.m. in de kweekerij overgeplant. Het te beplanten kweekbed wordt 50 tot 60 c.m. diep omgespit en flink bemest. In de maand Juli na het uitplanten, beter echter nog een jaar later, worden de zaailingen van *Syringa vulgaris* kort aan den wortelhals geënt. Ligusters daarentegen worden op eene stamhoogte van 1½ tot 2 Meter geoculeerd.

Bij het enten op den wortelhals van een stevige, minstens drie jaar oude plant, groeit de jonge scheut veel vlugger en vormt deze spoediger een mooi kroontje, dan op eene jongere onderlaag, die eerst in het voorjaar geplant werd. Stammetjes waarop het oculeren in den zomer mislukt is, wat nog al eens voorkomt, worden in het daaropvolgende voorjaar weer opnieuw geënt, hetzij men deze kopuleert of op andere wijze veredelt. Is de veredeling gelukt, dan snijdt men den wildeling op een stompje na geheel af en aan dien stomp wordt dan de veredelde scheut gebonden, ten einde deze te dwingen recht omhoog te groeien. Zoodra ook die stomp overbodig wordt, wordt deze vlak boven de oculatie afgesneden. Het stammetje mag zich na elk jaar verder ontwikkelen uit den topknop. De genoemde zijtakken worden aanvankelijk ingekort en mogen pas een jaar later kort aan den stam geheel worden weggesneden, omdat deze door hare bladvorming, den groei van den stam zeer bevorderlijk zijn. Zoo noodig zette men er een stok bij, om den stam te dwingen recht te blijven groeien. In het derde jaar na de veredeling wordt gewoonlijk de kroon in orde gebracht en worden alle onder de kroon zich bevindende zijtakken zorgvuldig dicht aan den stam, weggesneden.

Elke sering-soort kan men gedurende den winter in daarvoor speciaal ingerichte trekkassen tot een vroegen en rijken bloei brengen en komt daarvoor wel op de eerste plaats de *Syringa vulgaris* en hare diverse variëteiten in aanmerking maar ook *Syringa persica* is er wel geschikt voor, alhoewel deze er weinig voor gebruikt wordt. Voor het trekken worden in een pot gekweekte of ook wel in Juli rondgestoken natuurstruiken, nadat de vorst er overheen is gegaan, in de trekkassen geplaatst. Deze kunnen dan om het andere jaar telkens weer geforceerd worden. Wil men de sering reeds heel vroeg in bloei hebben, dan wordt de methode van Prof. W. Johansen uit Kopenhagen er op toegepast. Volgens deze methode worden de struiken, voordat ze in de trekkassen worden geplaatst, in eene luchtdicht gesloten ruimte, bij eene temperatuur van 14 tot 18 graden Celsius pln. 48 uren aan op hen inwerkende aetherdampen blootgesteld. Terstond daarna worden de op die manier bedwelmde struiken uit de aetheriseeringsruimte in de trekkassen gebracht. In plaats van de licht ontplofbare aether kan men ook zeer geschikt chloroform gebruiken.

Bij toepassing der bedwelmingsmethode kunnen sering, direct nadat de groei heeft opgehouden, nog voordat ze eene korte rustperiode hebben ondergaan, of dat de vorst er over heen is gegaan, met goed gevolg geforceerd worden. De meest gevolgde forceeringswijze is echter veel eenvoudiger. Ze worden bij toepassing daarvan in eene temperatuur van 25 tot 30 graden Celsius in de kassen gebracht, waarin eene zeer vochtige atmosfeer moet heerschen, terwijl men de struiken geregeld flink met warm water besproeien moet. De zich ontwikkelende bladknoppen worden telkens gebroken, zoodat zich alleen de bloemen flink kunnen ontwikkelen. De eerste bloemen verschijnen dan na 3½ à 4 weken; later echter reeds na veertien dagen.

Van *Syringa vulgaris* zijn het voornamelijk de soorten „Marie Legrav", „Charles X", en „Ludwig Späth", die voor forceering worden aangewend en ook de dubbelbloemige soorten „Madame Lemoine" en „Madame Casimir Périer.

Nergens in ons land worden meer sering tot vervroegden en tevens zeer rijken bloei gebracht dan te Aalsmeer, waar de vochthoudende grond daartoe bijzonder geschikt is en waar moeiten noch kosten worden gespaard, om het allerbeste voor bloem-schikkingsmateriaal op de markt te brengen.

Vandaar worden dan ook dagelijks talrijke afgesneden sering naar bloemisten in binnen- en buitenland verzonden.

Een der bekende handelskweekerijen aldaar is die van de Firma G. Oud, die mij de sering toezond, die dit artikel illustreeren. Vooral de nieuwere soorten „Madame Morel" en „Gloire de Lorraine", wit in zacht lila overgaande, verdienen bijzondere aanbeveling.

Apeldoorn.

R. TEPE.

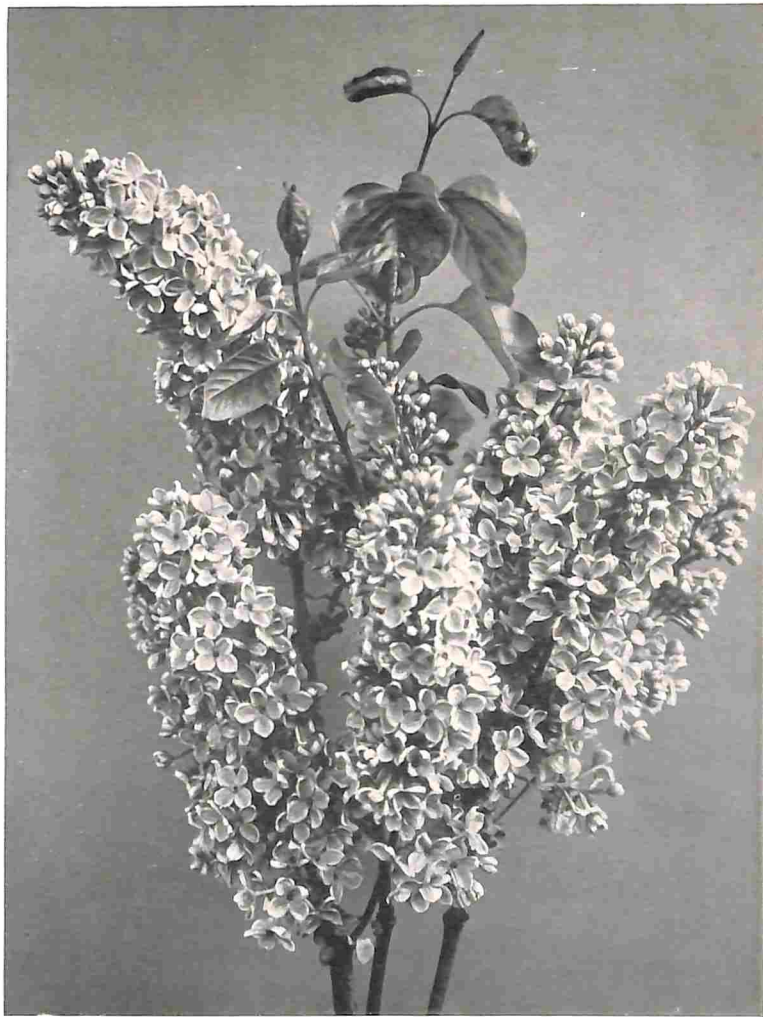


Foto R. Tepe.

SERINGEN.

SERING „L. SPATH"

Uit de kweekerij der firma G. Oud te Aalsmeer.



Foto C. Steenberg.

ALS DE KERSEN BLOEIEN....
BIJ HET KERKJE VAN IJZENDOORN

ALS DE KERSEN BLOEIEN....

(EEN TOCHT PER AUTO DOOR DE BETUWE).

II

E n nu moet *U* maar zeggen, waar u heen wil," was onze eerste opmerking tegen den fotograaf, die onzen tocht in beeld zou brengen, toen we de helling van het pad met de Cadillac waren opgereden, na ons eerst op de pont verlustigd te hebben in het schitterend panorama van den hoogen beboschten Rijnsoever, vanwaar we overgestoken waren. „U moet maar zeggen, naar we stoppen moeten, en als u iets moois ziet, waarschuwt u ons maar."

Want er is nog 'n groot verschil tusschen wat *wij*, beschouwende stervelingen, mooi vinden en wat 'n fotograaf mooi vindt. Deze laatste moet zien, zoo als 'n schilder ziet, er 'n compositie, 'n „geval" van maken, en daarbij bovendien weten, *hoe* 't op de plaat zal komen. Terwijl wij, rijdende, tuffende of wandelende beschouwers al in extase geraken bij één mooie boom, die geheel als met witte vlinders bezet, of als 'n bruidsboeket is, tusschen het jonge groen, is het hem pas voldoende als dat wijsch bloeiende iets worden kan, en als beeld iets blijven zal, nadat 't via de lens op de plaat, en van de plaat op 't afdrukpapier, van dit laatste op 't cliché, en van 't cliché weer in „Buiten" is geraakt. Want op de illustratie is zoiets wit en zwart, terwijl de nuances en tinten de kleuren uitspreken moeten, maar daar buiten in die heerlijke serre stovende warmte tusschen de boomgaarden, is iedere tint van 't loof 'n nieuwe kleur, 'n ander groen, zilverig, of grasgroen, donkergroen en lichtgroen, waartusschen één zoo 'n bloesemde vruchtboom wit en licht is, als gestoken in 'n bruidstoilet.

Het eerste wat we zagen, was ná de tol te Hemmen, in de verte links, 'n klein torentje, omgeven door vruchtboomen. Dat lag héél ver, tusschen wat weiland. Er was geen bijkomen aan en uit de verte was 't niet te nemen. We waren er genaderd langs 'n schaduw-donkere laan, waarin 'n tunnelkoelte heerschte, onder het overbuigend groen. Die vruchtboomen daar in de verte waren de eerste, die we zagen. Ze lagen daar achter de vlakke wei, als licht besneeuwde planten, donzig en wittig. En onder het puurblauw van de lucht, leek het 'n luchtspiegeling van Oostersch schoon, met koepels en torentjes van witte in de zon gloeiende steen.

Maar het kerkje, er even boven uit, dat ook 'n wit torentje had, gaf er dichterbij, het uitzien van de vreedzaamste bloemengarde, 'n liefelijk bloeiend paradijs aan. We stopten, wikten en wogen.... Maar we begonnen pas, en wie weet wat ons nog wachtte!

Dur reden we langzaam verder, genietend van den zonnigen voor-zomerdag, boordevol met aan blijheid en levensvreugde weldoende warmte; zachtjes wiegde de wagen verder, en gleden we tusschen boomoverschaduwde weiden door, waar reeds de madelieven de kopjes opstaken, en de koeien langs de slootkant

rustten van hunne maaltijden; kwamen we langs groote boerenerven, in hagen van groen, de boomgroepen gelegd om het huis met z'n dof-rieten, of kleurig pannen-dak, en ook langs boomgaarden, als lage zalen, met zolderingen van loof, door stammen als pilaren geschraagd en waarvan de tijd voor bloeien nog niet gekomen was. „Die bloeiden pas over 'n dag of tien," werd ons gezegd. Tot we plotseling 'n kreet slaakten, want dáár, langs den wegkant aan de overzijde der sloot, daar reikten de witte bergjes van bloemen tot aan den weg, en toen we er vóór reden, kwamen er achter heele rijen te zien, alle boemen in witten feesttooi, de een na den ander, rondom en overal dicht bezet met de witte bloempjes, die nu tot witte koepels zich vormden, rustend op de witte lage zuilen der stammen, als had de lente daar bogen en gaanderijen willen optrekken van witte bloesems! En de groene vloer, met duizenden bloempjes bestrooid, leek een daarbij passend mozaïk.

Onze kiek-specialiteit stond al recht op in de wagen, keek de oogen uit, tuurde door z'n wimpers, hield de kop nu scheef, en dan weer recht, en mompelde iets, wat zoowel technische opmerkingen, als stille uitingen van extase konden zijn. Hij keek, keek....

„Nog 'n ietsje vooruit meneer," vroeg-tie me, „'n ietsje, zoo...., zoo...., ja.... stop!"....

De wagen stond weer gehoorzaam stil. We keken allen, tuurden naar dat witte wonderwerk van bloesems daar voor ons, zonglanzend tegen het blauw van de lucht en als gevlochten uit duizenden zelfden witzijge vlinderbloemen, terwijl rondom de insecten gonsden, en de wind zachtjes luwde om onze hoofden. Ondertusschen opereerde onze mede-reiziger met z'n zwarte kiekast en klik-klak verraadde ons het ding dat de eerste operatie ten einde was.

Nog even toefden we bij dit wondere oord, toen zetten we den wagen met 'n voetdruk weer in beweging en gleden we langs den gladden grintweg, geluidloos langs de weiden, de erven, de boomgroepen, de boerderijen en de rijke gaarden, en steeds weer genietend van de koestering van die eeuwig vroolijke zon, die mee te genieten scheen van al die wondervolle voorzomersgeneughten, die we zoo lang gedorven hadden, en die we ons nu bejeverden, zoo volkomen mogelijk te savouereeren. We joegen niet door het landschap, we gleden, soms zacht gewiegd 'n oogenblik bij 'n ongelijk weggedeelte, geleund in onze comfortabele fauteuils verder, en genietend van den aanblik dier heerlijk volle, frisch groene boomen en weiden, of van even een uitgestrekt vergezicht, dat de eindeloze groene weiden lichtglanzend in de zon te zien gaf, met de blauw strakke hemel, zich wijdend boven heel de streek tot aan de wazige lijn in de verte, die de Utrechtsche heuvelrand moest zijn.

Een tuin met 'n breede vijver, rond 'n in 't groen gedoken heerenhuis, schonk ons 'n tweede kiek. Toen ging het, de lijn Arnhem—Kesteren over, op Doodewaard aan. Langs dichtbe-

groeide lommerrijke tuinen, tusschen hooge heggen, die kleine boerenhuizen vaak dicht omsloten, langs smalle watergeulen, die den weg koel bezoomden, kwamen wij bij 'n oude kerk opeens voor 'n hooge dijk te staan, die we, één druk op 't gaspedaal, als 'n geit zoo vlug, beklauterden. En terwijl we snel boven al de lente-bloeiende tuinen en gaarden uitstegen, rees toen aan de andere zijde daarvan, een breed riviergezicht op, wijd- en wazig-vochtig in de verte met natte-groene uiterwaarden, en eilandjes met lange groene pluimen, waar 't water spiegeld en zonverguld langs plaste, en vriendelijk kabbelend vloeiende tot beneden langs den dijk, die heel de diepe Betuwe, met gaarden en tuinen en huizen en erven en landerijen hier als een hooge wal omsloot.

Op dezen hoogen dijkwal van de Betuwe stonden we nu met rechts beneden het dorpje Doodewaard naast ons, en links de Waal. Achter ons binnen de dijkbocht, stond de oude kerk gescholen, de breede toren uitzierend over de rivier, als 'n wachter. En er rond stonden weer de witte bloesems, schuchter gedoken aan z'n breeden voet, hun broozen tooi daar rustig ontplooiend als onder zijne bescherming. En de witte grintweg streepde erlangs den dijk af, verdween kronkelend witglanzend in 't zonlicht onder het dichte loof.

Onze kiek-kunstenaar was allang weer aan 't werk. Vol ijver liep hij heen en weer, tuurde weer, mat weer met de oogen, gebarend en enthousiast. Wij, in de Cadillac, mét de kerk, met de rivier en mét de bloesemende vruchtboomen, waren stiltoeziende slachtoffers en wachten op de fatale „klik”. En ondertusschen zagen wij uit over de breede rivier, waar vandaan 'n frissche wind over het water naar ons toe strijken kwam, als 'n heele groote vogel ons koelte toe wiekend, strijkend ook over de toppen der boomen aan de binnenzijde van den dijk, dat even de kruinen heen en weer wiegde en van de witte bloesems er op den grond eronder dwarrelden.

Langs den dijk reden we toen verder, rond nóg 'n oud kerkje, langs onder aan dijk liggende hoeven of boerenhuizen, heuveltjes van groen, nauw reikend tot den dijkkrui, of als eilandjes liggend in 'n witte spreij van de bloesemende boomen der omringende gaarden. En daarachter, heel ver daarachter, het vlakke land en de landerijen, met flauw wazig weer, de Utrechtsche bosschen op de heuvels, als horizon.

Zoo trokken we verder. Soms den dijk af, doken we weer onder het groen boomendak wijl in de diepte, tusschen de huizen en de boomgaarden door, intiemere kijkjes op het Betuwsche schoon te snappen waren, en stegen we daarna weer naar boven, naar het dijkoppervlak. En, zooals 'n onderzeëer uit de onderzeesche tuinen, eveneens weer opduikt, zoo kwamen ook wij dan weer boven aan de oppervlakte van het meer van groen, door den kronkelenden dijk begrensd, om op den vrij breeden kruin, te genieten van het wijde uitzicht over het land rechts en de rivier links, en elkaar de mooie plekjes wijzend, die we overal ontdekten.

Maar de tijd drong en na vele opnamen stевenden we op Tiel aan, waar we thee dronken en de dorstige keelen danig verfrischten. Onze fotograaf glunderde! „Wat 'n prachtige tocht” herhaalde hij, „wat 'n prachtige tocht!”

En op den thuisrit, langs den breeden weg, recht op het Eck- en Wielerveer aan, snoof hij nog voor 't laatst de zoete geuren van de Betuwe in, terwijl achter ons, de witte boeketten der vruchtboomen tusschen het groen vervaagden en voor ons weer de helling van den Amerongschen berg zich duidelijker en duidelijker afteekende.

Full speed ging het, na den verrukkelijken wandeltocht, naar huis. Even van het veer af, en weer op den grooten straatweg, moest de Cadillac tippelen, dat was-tie aan z'n eer verplicht; en met 'n snelheid, heviglijk contrasteerend met de gedurende den geheelen tocht zoo rustigen en beschouwenden gang, suidden we langs Leersum weer op Doorn af, lieten we het stof der grintwegen ons uit de haren waaien.....

Verrukkelijk de lente!

TOM SCHILPEROORT.



Foto C. Steenberghe.

ALS DE KERSEN BLOEIEN....

AAN HET VEER VAN ECK EN WIEL, HET GEZICHT OP DE HEUVELS BIJ AMERONGEN.

REUKWERK.

HET gebruik van reukwerk klimt tot hooge oudheid op. In de bijbelboeken wordt op onderscheidene plaatsen daarvan gewag gemaakt.

Zoo lezen wij in Genesis van kameelen, beladen met specerijen, balsem en mirre en in Exodus van een reukwerk, dat aangestoken werd van welriekende specerijen. Evenzoo in Leviticus, dat op een altaar een reukwerk werd ontstoken voor het aangezicht des Heeren.

In de profetie van Ezechiël worden ons de kooplieden van Scheba en Raema voorgesteld, handelende in specerijen.

Ook in het boek Esther wordt gesproken van mirre, olie en specerijen, „met andere versierselen der vrouw”.

„Ik heb mijn leger met mirre, aloë en kaneel welriekend gemaakt,” zoo lezen wij in de Spreuken.

Het is hier de plaats niet om aan te toonen in welk verband die woorden gebezigd werden, ze mogen als een bewijs strekken van de waarde, die toen reeds aan het reukwerk werd toegekend. In het boek der Psalmen wordt o.a. gezegd: „al uwe kleederen zijn mirre, aloë en kassia”.

Het Hooglied, dat men een bundel minnezangen zou kunnen noemen, wijdt in schoone beeldspraak menige zinsnede aan het gebruik van welriekende geuren.

„Terwijl de koning aan zijn ronde tafel is”, zoo lezen wij, „geeft mijne nardus (1) haren reuk” en verder: „zijne wangen zijn als een bed van specerijen en als torens van reukwerk, zijne lippen zijn als leliën, druppelende van vloeiende mirre....”

„Uwe scheuten zijn als een paradijs van granaatappelen met edele vruchten, cyprus met nardus....”

„De slaap uws hoofds is als een stuk van een granaatappel tusschen uwe vlechten” enz.



Foto C. Steenberghe.

ALS DE KERSEN BLOEIEN....

CADILLAC OP DE DIJKHELLING BIJ IJZENDOORN.

Ook in het Nieuwe Testament is het spoor van het reukwerk te volgen.

In het evangelie van Lucas lezen wij van het bereiden van specerijen en zalven, maar vooral treft ons in het evangelie van Johannes het schoone verhaal, waarin Maria Magdalena wordt voorgesteld, een zalf bereidende van onvervalschte, zeer kostbare nardus, zalvende de voeten des Heeren.

De Wijzen uit het Oosten brachten, behalve geschenken en goud, ook wierook 2) en mirre.

Eer wij verder gaan willen wij de vraag trachten te beantwoorden, wat eigenlijk onder geurige vloeistoffen werd verstaan. Tegenwoordig hechten wij aan het woord „essence” het begrip van een vloeistof, waarin een sterk riekende stof is opgelost.

Waarschijnlijk hebben de Mooren, die vele volken op scheikundig gebied vooruit waren, in de 7e eeuw onzer jaartelling, spiritus uit wijn weten te verkrijgen, waaraan zij den naam gaven van al-cohol, (het beste).

De welriekende essences zullen oorspronkelijk wel niets anders geweest zijn dan waterachtige vloeistoffen, waaraan door toevoeging van bloemen, eenige geur werd medegedeeld.

De meeste plantengeuren zijn bijzonder vluchtig. Door distillatie worden de z.g. aetherische oliën verkregen, die zeer kostbaar zijn. Zoo leveren 1000 K.G. oranjebloesem 800 gram essence en 10.000 K.G. rozen slechts 20 gram rozenolie, enz.

Geen reukwerk is zoo populair geworden als de Eau de Cologne.

Toen de Franschen, tijdens den 7-jarigen oorlog (1756—1763) Keulen belegerden, trof hen de onaangename lucht in de straten. Burgemeester Adriaan von Scheren deed wat hij kon om dat kwaad te verhelpen. Juist was er weder een klacht ingekomen, toen zijn vrouw hem vertelde, dat zij een bezoek gehad had van eene non, Maria Clementine Martin, die een fleschje reukwater voor haar had meegebracht. Eenige jaren geleden, zoo vertelde het nonnetje, klopte eene vrouw aan onze poort. Ik deed open en bracht haar in mijne cel, waar zij uitgeput nederviel. Zij was eene Italiaansche en ik heb haar tot het laatst toe verpleegd. Kort vóór haar dood gaf zij mij een recept, dat zij onder hare kleederen verborgen had, het éenige, wat zij mij kon nalaten. Het was een recept voor een reukwater, dat haar vader in de gevangenis had uitgevonden.

Zuster Maria Clementine bereidde voortaan zelf het reukwater. Na haren dood verviel het geheim aan het klooster. Er werd een laboratorium gebouwd, waar het reukwater werd gestookt, hetgeen een rijke bron van inkomsten voor het gesticht opleverde. Later deed zich een pachter op, die achter het klooster een winkel opende.

Kort daarna verrees aan den anderen kant van het plein eene dergelijke zaak, die gedreven werd door zekeren Johann Maria Farina, die beweerde, dat zijn vader het reukwerk had uitgevonden.

Sedert verzezen de Farina's bij dozijnen en spoedig werd door elken apotheker Eau de Cologne gefabriceerd.

De harmonie der verschillende geuren, de zachtheid en tegelijk het prikkelende, dat er in ligt, heeft zeker veel tot den verbazenden opgang bijgedragen.

Het is eene mengeling van de sterke lucht van lavendel en rosmarijn, waaraan zich de zachte oranjebloesem en bergamotlucht paren.

Ook andere parfums hebben grooten opgang gemaakt, maar zijn sedert zoo goed als van het tooneel verdwenen.

Zoo heeft b.v. het Patchouli indertijd een groote rol gespeeld. Uit Indië afkomstig, was de samenstelling een geheim, totdat in 1844 de Franschen er achter kwamen en aan hunne waren dezelfde geur wisten mee te deelen, waarvan de Indische weefsels zoo eigenaardig waren doortrokken.

Vermelding verdienen ook de z.g. „loddereindoosjes” (eene verbastering van l'eau de la Reine). Ze waren voorzien van een in muscus gedrenkt sponsje, dat op het dameskransje, maar vooral in de kerk, veelvuldig werd gebruikt en van hand tot hand, of liever van neus tot neus ging. Ook dat gebruik is met muscus en al verdwenen en de kunstig gegraineerde loddereindoosjes worden nog slechts als curiositeiten bij verzamelaars of antiquairs aangetroffen.

1) Nardus wordt getrokken uit eene plant, die gevonden wordt in Arabië, Italië en Indië. De Italiaansche is ongeveer onze lavendel. Uit den welriekenden wortel der Indische plant werd de kostbare nardusolie der ouden bereid.

2) Wierook is een gomhars, getrokken uit verschillende boomsoorten in Oost Afrika en Arabië.

Wierook was reeds bij de Phoeniciërs en de Egyptenaren bekend, die hem in hunne tempels ontstaken, een gebruik, dat, zooals men weet, thans nog in de R.K. Kerk bestaat.

Volgens Plutarchus zou Alexander de Grootte, na de inneming van Gaza, voor 500 talenten wierook en voor 100 talenten mirre naar Macedonië gezonden hebben en Herodotus verhaalt, dat de Arabieren aan Darius een jaarlijksche schatting te betalen hadden van 100 talenten in wierook.

Tal van meer of minder bekende parfums zouden we de revue kunnen laten passeeren, maar zullen het hierbij laten.

Dat de geschiedenis van het reukwerk een dankbaar onderwerp ter behandeling is, blijkt uit het lijvig boekdeel, „Histoire du Parfum”, van Alfonse Karr. Ik heb het niet geraadpleegd, maar slechts aangehaald, tot staving van hetgeen ik zooeven heb gezegd.

K. L. SCHAMP.

Zeer korte Oorlogsverhalen.

Hebt ge eenig denkbeeld wat een millioen soldaten zeggen wil? Stel ze op een afstand van 75 centimeter naast elkander op en ge hebt een frontlengte van 750 Kilometer, ongeveer de zuidgrens van het Duitse Rijk.

Zet ze op elkaar en de menschelijke toren wordt tienduizend maal hooger dan den Keulschen Dom. Denk u dien hemelhoogen menschenzuil in Berlijn opgesteld en naar het zuiden omgevallen, dan zullen de topmannelen ongeveer bij Palermo op het eiland Sicilië terecht komen.

Laat ze met verdubbelde rotten opmarcheeren en het leger van een millioen infanteristen trekt 62½ uur onafgebroken langs u henen. Voor het vervoer van het gewicht, dat deze millioen mannen vertegenwoordigen zijn 250 treinen van 40 wagens elk noodig, die met de locomotieven mee 85 Kilometer spoor bezetten zouden. Reken per man 30 Kilometer afstandsmarsch per dag en het leger presteert per dag het arbeidsvermogen om 30 millioen Kilometers te voet af te leggen. In een dag of vijf zou dat van de aarde tot de zon voeren.

De Historie der Nederlanden moet in den jare 1550 een belegeringsgeval kennen, waarbij de aanblik van een reuzenkanon, een voor die dagen zeer dikke Bertha reeds de overgave eener vesting ten gevolge had.

We lazen hoe Hertog Albrecht er reeds in geslaagd was om het verzet der West-Friezen te breken tegen het aanvaarden van het door Keizer Maximiliaan hem geschonken leen door het bedwingen der stad Groningen. Een burcht echter in de nabijheid hield zich onder bevel van Jan Hoedfilter, een Groningsch burger, tot het laatste stand en men scheen daar gezworen te hebben die sterkte tot het uiterste te verdedigen. De aanvallers bedachten echter een list. Uit het naburige Klooster Wittewierum requireerden ze een groote karnton, die van boven zwaar met koperen rand en banden beslagen was. Deze werd op een wagenstel gelegd en door een talrijke paardenbespanning vervoerd, om den indruk te wekken, dat hier een geweldig stuk belegeringsgeschut naderde. Binnen schotwijdte opgesteld zagen de belegerden van verre het dreigende monster met zijn wijden koperen kanonmond in de zon glinsteren. De schrik sloeg Jan Hoedfilter en de zijnen om het harte. Een schot uit zulk een mortier zou heel hun veste tot puin doen ineensorten. Onderhandelingen werden aangeknoopt en de overgave had plaats onder beding van vrijen uittocht der bezetting en vóór

nog de wijdopen, stomme mond van het reuzenboterkanon had behoeven te spreken.

G.

MADIELIEFJE.

Het *Madeliefje* behoort tot de familie der Compositen of samengesteld-bloemigen. Het dankt zijn naam aan de plaats, waar het bij voorkeur bloeit, de weide of made, welk laatste woord wij o. a. nog terugvinden in de plaatsnaam Alkemade (= tempelweide) en in het Engelsche meadow.

De naamsverbastering „Maagdelief” heeft de bloem in verband gebracht met Maria, uit wier vreugdetranen, nadat de boodschap van den Engel tot haar gekomen was, Madelieven, „whose white investments — zooals Shakespeare zegt — figure innocence”, zouden opgegroeid zijn, terwijl volgens een andere sage, toen Maria op weg was om haar nicht Elizabeth te bezoeken, deze sterrebloempjes, in ontelbaar aantal, onder haar voeten zouden ontsproten zijn.

De botanische naam „bellis perennis” wijst op het bekoorlijke van dit „liefkruid” en geeft te kennen, hoe het 't geheele jaar bloeit. Daar men eertijds geloofde in de genezende kracht dezer bloem ten opzichte van wonden, hebben sommigen ten onrechte haar naam met den oorlog (Lat.: „bellum”) in verband willen brengen. Ook als middel tegen keel- en borstaandoening vond ik ergens een afkooksel van deze bloemen, met wortel en al, aanbevolen.

De Engelsche benaming *Daisy* (day's eye = oog van den dag) laat zich gemakkelijk verklaren uit de omstandigheid, dat de bloem zich 's avonds sluit om zich 's morgens wederom te openen.

Montgomery, den lof van 't madeliefje bezingend, verheft dit nedrig bloempje boven de roos, immers:

„The rose has but a summer reign,
The daisy never dies.”

F. W. DRIJVER.



Foto C. Steenbergh.

MADIELIEFJE.